

NL Weekly - Achtergrond bij de cijfers

Philip Bokeloh, Piet Rietman, Sandra Phlippen

De week van productiviteitsverlies door de hitte, pensioenfondsen in gevarenzone en lagere rente op consumptief krediet

- ▶ **Hittegolven leiden tot aanzienlijk productiviteitsverlies**
- ▶ **Grootste twee pensioenfondsen op weg naar kortingen?**
- ▶ **Rente op consumptief krediet naar maximaal 10%**

Te heet om aan te pakken

De eerste hittegolf van 2020 is alweer een feit (KNMI). Vorig jaar en het jaar daarvoor telde het KNMI liefst twee hittegolven; twee periodes dat het kwik tenminste vijf aaneengesloten dagen boven de 25 graden celsius uitkwam, waarvan minimaal drie boven de 30 graden. Zonder aanvullende maatregelen om klimaatverandering tegen te gaan (scenario KNMI'14 WH) hebben wij in 2050 naar verwachting 13 tropische dagen (>30 graden) per jaar. Beleid waarbij de opwarming tot 1.5 graden beperkt blijft toont slechts half zoveel tropische dagen in Nederland (KNMI'14 GL). Wat doet dit gegeven met onze productiviteit?

De hitte maakt ons loom, wij slapen slechter en wij kunnen ons minder goed concentreren op onze taak dan anders. Onderzoek wijst bijvoorbeeld uit dat [callcentra-medewerkers](#) bij hogere temperaturen kortere gesprekken voeren en minder productief zijn.

Nu zijn er aanmerkelijke verschillen tussen mensen. Leeftijd en stress spelen bijvoorbeeld een rol bij hoe wij hitte ervaren. Ieder heeft zijn eigen voorkeurstemperatuur. Maar grosso modo presteren kantoorwerkers het best bij kamertemperatuur tussen 20 en 22 graden. Boven de 25 graden beginnen hun prestaties sterk af te nemen en valt hun productiviteit met zo'n 5 tot 7,5% terug bij elke graad temperatuurstijging.

In de sectoren waar veel buiten wordt gewerkt, slaat de hitte ook hard toe. In de landbouw, de bouw en de fabriekshallen van de maakindustrie wordt gaat er zo'n 2 procent productie verloren bij elke graad temperatuurstijging. Als het kwik boven de 37 komt, dan valt de productie met wel 60 procent naar beneden, zo blijkt uit recent [Europees onderzoek](#)

Door Corona zal de verkoelende airco van een kantoortuin voor veel werknemers zijn ingeruild voor een warme werkkamer met ventilator, dus ook deze groep werkende zal minder produceren dan normaal.

De sectorsamenstelling van de bedrijvigheid is dus bepalend voor de invloed van hoge temperaturen op de economische activiteit. Landen met een omvangrijke dienstensector zullen minder last ondervinden van hoge temperaturen. Toch blijven deze, vaak rijkere landen zeker niet gevrijwaard. Hittegolven gaan immers vaak gepaard met verkeersproblemen. Het risico van treinstoringen neemt bij hittegolven sterk toe, waardoor er meer vertragingen zijn.

Onderzoek naar de wereldwijde economische schade van hitte laat zien dat we in de toekomst (2100) zo'n 2,6 tot 3,4 procent van ons bbp kwijt zijn aan productiviteitsverlies door hitte ten opzichte van ons huidige klimaat. De bouwsector lijdt daar het meest onder (-1,5 tot -3%). Deze economische schade is berekend op basis van de loonkosten van de uitgevallen werkuren.

Tegen deze achtergrond is een CO2-heffing geen hinderlijke kostenpost, maar een belangrijk middel om innovaties en investeringen te stimuleren en niet onbelangrijk: voor ons toekomstig welbevinden. Naar verwachting zal rond 2030 het verschil in onze beleidskeuzes ten aanzien van hitte voelbaar worden.

Grootste twee pensioenfondsen in de gevarezone

De grootste twee pensioenfondsen van Nederland, ABP en PFZW, blijven een dermate lage dekking houden dat de kans op kortingen in 2021 groot is. Bij de totstandkoming van het pensioenakkoord [is afgesproken](#) dat pensioenfondsen waarvan de actuele dekkingsgraad op 31 december onder de 90% is, moeten korten. Wij verwachten dat de dekkingsgraad van juli, die de fondsen aanstaande maandag bekend maken, voor beide pensioenfondsen rond de 85% zal liggen.

Vervolgens is de vraag wat in de resterende vijf maanden van het jaar gebeurt. Ons hoofdscenario is dat de passivakant van de balans van pensioenfondsen in die maanden verslechtert. Onze [rentevisie](#) impliceert een lagere rentetermijnstructuur, zodat toekomstige pensioenuitkeringen zwaarder gaan drukken op de balans. Het huidige pensioenstelsel is dermate rentegevoelig, dat wij niet verwachten dat een eventuele waardeinstijging van beleggingen dit ongedaan kan maken. Wij gaan uit van vier verschillende economische scenario's. Slechts in één van de vier zullen de dekkingsgraden van ABP en PFZW boven de 90% uitkomen.

Dit geldt ook voor enkele kleinere fondsen, waardoor er bij in totaal zo'n zeven miljoen mensen het huidige of toekomstige pensioen omlaag dreigt te gaan. Werkenden hoeven dit niet per se te merken, omdat zij nog jaren voor de boeg hebben waarin het pensioen ook kan stijgen. Gepensioneerden daarentegen, zo'n anderhalf miljoen van die zeven miljoen, merken dit direct in hun pensioenuitkering van januari 2021. Ook gelet op de [zwakkere AOW-stijging](#) denken we daarom dat de koopkracht van gepensioneerden in 2021 misschien gelijk blijft ten opzichte van 2020, maar waarschijnlijk daalt. Het is nog te vroeg om te zeggen hoe hun koopkracht zich precies ten opzichte van die van werkenden zal verhouden. (Piet Rietman)

Lagere rente op consumptief krediet

Sinds maandag is de maximale rente op consumptief krediet verlaagd van 14 naar 10%. Deze door het kabinet ingestelde verlaging is tijdelijk en zal tot maart 2021 duren. In de praktijk gaat het vooral om kredieten op aankopen op afbetaling bij bijvoorbeeld postorderbedrijven. Veel banken hadden al rentes onder de 10% op rood staan, of verlaagden hun rentes in april na een oproep van minister Hoekstra.

Mensen met lage inkomens in combinatie met schuldenproblematiek zullen door de maatregel sneller uit de problemen kunnen komen. De [dalende trend](#) in consumptief krediet bij huishoudens zal er door worden versterkt, omdat huishoudens gezamenlijk minder geld kwijt zijn aan rente.

Dit wil niet zeggen dat een lagere rente altijd beter is, of de enige oplossing is. Zoals ook het Nibud zegt kunnen bij een te lage rentestand huishoudens juist in de verleiding komen om meer krediet op te nemen. Zowel voor de economie als geheel als voor individuele huishoudens is het niet duurzaam als die huishoudens veel lenen voor niet-noodzakelijke uitgaven.

Bij de evaluatie van deze maatregel in 2021 zou daarom niet alleen moeten worden gekeken naar het juiste renteniveau, maar ook naar de bredere context: de [hoogte van lonen en uitkeringen](#). (Piet Rietman)

Kerncijfers

	2019	2020	2021
<i>Procentuele mutaties</i>			
Consumentenprijzen EU	1,2	0,4	1,0
Consumentenprijzen VS	1,8	1,4	2,2
Consumentenprijzen Nederland	2,6	1,4	1,4
Bbp EU	1,2	-6,9	3,2
Bbp VS	2,3	-4,8	3,4
Bbp Nederland	1,7	-5,6	2,7
Consumptie	1,5	-6,9	4,0
Overheidsconsumptie	1,6	2,9	2,5
Investerings	4,6	-8,6	-2,3
Uitvoer	2,7	-9,0	6,3
Invoer	3,2	-8,8	6,6
Contractlonen	2,4	2,9	1,2
Huizenprijzen Nederland	6,9	6,0	-2,0
Woningtransacties Nederland	0,0	-5,0	-10,0
<i>Niveaus</i>			
Werkloosheid Nederland (% beroepsbevolking)	3,4	4,2	7,0
Lopende rekening Nederland (% bbp)	9,9	9,2	9,0
Begrotingssaldo Nederland (% bbp)	1,7	-7,9	-5,0
Overheidsschuld Nederland (% bbp)	48,7	61,6	62,5
10-jaars rente Nederlandse staatsobligaties (% , einde jaar)	-0,06	-0,35	-0,30
10-jaars spread Duitsland (basispunten, einde jaar)	13	20	20
Refirente (% , einde jaar)	0,00	0,00	0,00
Euribor, 3-maands (% , einde jaar)	-0,38	-0,45	-0,44
EUR/USD (koers, einde jaar)	1,12	1,18	1,25

Herziene cijfers zijn gecursiveerd.

Ramingen: ABN AMRO Economisch Bureau

Team Nederland:**Sandra Philippen**, Chief Economist sandra.phlippen@nl.abnamro.com**Philip Bokeloh** Senior econoom woningmarkt, philip.bokeloh@nl.abnamro.com**Nora Neuteboom**, Senior econoom, nora.neuteboom@nl.abnamro.com**Piet Rietman**, Econoom, piet.rietman@nl.abnamro.com**DISCLAIMER**

Dit document is samengesteld door ABN AMRO. Het heeft uitsluitend als doel om financiële en algemene informatie te verstrekken over de economie. ABN AMRO behoudt zich alle rechten voor met betrekking tot de informatie in het document en het document wordt uitsluitend aan u verstrekt voor uw informatie. Het is niet toegestaan dit document (geheel of deels) te kopiëren, distribueren, door te geven aan een derde of om het voor enig ander doel te gebruiken dan hier boven bedoeld. Dit document is informatief bedoeld en vormt geen aanbieding van effecten aan het publiek, of een uitnodiging om een aanbod te doen.

U mag niet om welke reden dan ook vertrouwen op de informatie, meningen, beramingen, en aannames in dit document noch dat het compleet, accuraat of juist is. Er wordt geen garantie gegeven, uitdrukkelijk of stilzwijgend, door of uit naam van ABN AMRO, haar directeuren, functionarissen, vertegenwoordigers, gelieerde partijen, groepsmaatschappijen of werknemers met betrekking tot de juistheid of volledigheid van de informatie in dit document, en geen enkele aansprakelijkheid wordt geaccepteerd voor enig verlies als direct of indirect gevolg van het gebruik van deze informatie. De opvattingen en meningen opgenomen hierin kunnen op enig moment aan verandering onderhevig zijn en ABN AMRO heeft geen enkele verplichting om de informatie in dit document na de datum hiervan te herzien.

Voordat u in enig product van ABN AMRO investeert, dient u zich te informeren over de verschillende financiële en andere risico's, alsmede mogelijke beperkingen voor u en uw investeringen als gevolg van toepasselijke wetgeving en regels. Indien u, na lezing van dit document, overweegt een investering te doen in een product, raadt ABN AMRO aan om een dergelijke investering met uw relatiemanager of persoonlijke adviseur te bespreken om nader te bezien of het relevante product – met inachtneming van alle mogelijke risico's – past bij uw investeringen. De waarde van beleggingen kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garanties voor de toekomst. ABN AMRO behoudt zich het recht voor wijzigingen in dit materiaal aan te brengen.

Alle rechten voorbehouden